

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Febr. 1875, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändring i Kongl. Förordningarne den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om landsting.

Till följd af båda Kamrarnes beslut åligger det Lag-Utskottet att yttra sig öfver åtta i de särskilda Kamrarne väckta motioner angående ändringar i ofvanberörda kommunalförfattningar. I likhet med hvad tillförene egt rum, anser Utskottet lämpligast att afgifva utlåtande öfver alla dessa motioner i ett sammanhang och att dervid följa den ordning, hvarpå sjelfva ämnenas beskaffenhet lemnar anvisning.

Den utan tvifvel viktigaste bland de nu väckta frågorna är den om den kommunala rösträtten på landet och huru det s. k. röstvärdet skall beräknas.

De grundsatser, som uti ifrågavarande hänseende blifvit följda i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet, äro, att skyldigheten till bidrag åt kommunens kassa och rättighet till röst i kommunens angelägenheter äro ömsesidigt vilkor och förutsättningar för hvarandra, samt att röstvärdet beräknas efter bidraget. I enlighet dermed bestämmes, såsom bekant, i 8 § i allmänhet, att en hvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en kommun och förbunden att till kommunen erlægga skatt, är berättigad att deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut, samt i 11 §, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal.

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 7 Saml. 5 Häft.

De till Utskottet öfverlemnade motioner, som afse mer eller mindre genomgripande förändringar i dessa bestämmelser, äro:

1:o) Herr *Anders Perssons* (N:o 73), att 11 § i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, enligt nedanstående röstskala:

	1 fyrk	1 röst,
	2 fyrkar	2 röster,
o. s. v. en röst för hvarje fyrk till och med 10.		
	från 10 till och med 15 fyrkar	11 röster,
	” 15 ” ” ” 20 ”	12 ”
o. s. v. en röst för hvarje 5:te fyrk till och med 100.		
	100 fyrkar	28 ”
	från 100 till och med 110 fyrkar	29 ”
	” 110 ” ” ” 120 ”	30 ”
o. s. v. en röst för hvarje 10:de fyrk till och med 1,000.		
	1,000 fyrkar	118 ”
	från 1,000 till och med 1,100 fyrkar	119 ”
	” 1,100 ” ” ” 1,200 ”	120 ”
o. s. v. en röst för hvarje 100:de fyrk.»		

2:o) Herr *Isaac Asklöfs* (N:o 7), att Riksdagen måtte för sin del besluta en förändrad lydelse af 11 § i Förordningen om kommunalstyrelse på landet af detta innehåll:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal efter följande grund:

från och med	1 till	100 fyrkar beräknas	1 röst för hvarje fyrk
” ” ”	100 ”	125 ” ”	100 röster,
” ” ”	125 ”	150 ” ”	110 ”
” ” ”	150 ”	200 ” ”	125 ”
” ” ”	200 ”	300 ” ”	150 ”
” ” ”	300 ”	400 ” ”	175 ”
” ” ”	400 ”	500 ” ”	200 ”
” ” ”	500 ”	600 ” ”	225 ”
” ” ”	600 ”	700 ” ”	250 ”
” ” ”	700 ”	850 ” ”	275 ”
” ” ”	850 ”	1,000 ” ”	300 ”
” ” ”	1,000 ”	1,200 ” ”	325 ”
” ” ”	1,200 ”	1,500 ” ”	350 ”
” ” ”	1,500 ”	2,000 ” ”	375 ”
samt från och med 2,000 fyrkar och derutöfver 400».			

3:o) Herr *P. Hübinettes* (N:o 42), att Riksdagen ville besluta en sådan ändring af 11 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, att samma § finge följande lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal; dock må ingen utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar emot en tretiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden.»

Dessa förslag hafva det gemensamma syfte att i mer eller mindre mån begränsa den kommunala rösträtten på landet.

Kommunens verksamhet afser hufvudsakligen dess gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, hvilka åter, med högst få undantag, äro förenade med större eller mindre utgifter. Vid sådant förhållande synes den af lagstiftaren antagna princip, att den, som till berörda utgifters bestridande erlägger större bidrag än en annan, bör äfven i proportion dertill hafva större inflytande på kommunens angelägenheter, ega full giltighet och jemväl böra med följdriktighet tillämpas intill den gräns, utöfver hvilken konsekvensen icke längre kan gå utan att leda till uppenbar obillighet. I afseende härå upplyser Statistiska Centralbyråns berättelse rörande rösträtten, att inom rikets 2,353 landskommuner innehafva 54 röstegande af hela fyrktalet inom sin kommun utöfver hälften, 378 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ och 1,697 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$. Häraf följer åter, att inom en mängd kommuner antingen en enda röstegande eller ett högst ringa fåtal sådana kan i strid mot den stora mängden af samtliga öfriga röstegande göra sin mening i kommunala frågor gällande. Obilligheten i allmänhet häraf synes Utskottet uppenbar, likasom det äfven förefaller Utskottet naturligt, att under sådana förhållanden ett af kommunalinstitutionens viktigaste syften — väckandet och underhållandet af intresse för kommunens gemensamma angelägenheter — måste i väsendtlig mån förfelas. Då nu gällande bestämmelser sålunda innebära en möjlighet till orättvisa och billigt missnöje, anser Utskottet för sin del, att denna möjlighet bör genom en klok och billig begränsning af röstberäkningen uppåt förekommas.

I fråga om sättet för en sådan begränsnings åvägbringande hafva motionärerne föreslagit, Herr *Hübinette* införande af ett röstmaximum samt Herrar *Anders Persson* och *Asklöf* antagandet af särskilda graderade röstskalor.

Naturen af en lagförändring uti ifrågavarande syfte innebär, att med afseende på bestående förhållanden lagstiftaren finner sig föranlåten att i tillämpningen af en rättssats, som eljest anses ega giltighet, medgifva en inskränkning, som just till följd af dess konventionela grund måste blifva mer eller mindre godtycklig. Då emellertid genom ett röstmaximum, som innefattar ett förklarande att vid den derigenom angifna gräns skattebidragen

upphöra att på rösträtten utöfva inflytande, allenast en enda godtycklig bestämelse skulle meddelas, under det genom en graderad röstskala ett nytt godtycke komme att med hvarje siffra i skalan lagbindas, anser Utskottet en lagstifningsåtgärd i förra riktaingen ega ett afgjordt företräde framför en den senare.

Detta oaktadt har Utskottet icke undandragit sig att åt de föreslagna röstskalorna egna en mångsidig pröfning. Några exempel på konsekvenserna af Herr Anders Perssons skala, inrättade med ledning af åberopade statistiska berättelsen, anser sig Utskottet böra framlägga uti följande tabell:

Kommunens namn.	De röstandes antal.	Fyrkoral enligt statistiska berättelsens gruppering.	Enligt nuvarande bestämmelser.		Enligt Herr Anders Perssons röstskala.		Procenten af röstetalsers reduktion genom föreslagna röstskalan.
			Medelfyrkoral = medelröstetal.	Sammanlagda röstetaler.	Medelröstetal.	Sammanlagda röstetaler.	
Nora landsförsamling i Nora och Hjulsjö bergslag af Örebro län	86	1—5	3	258	3	258	0
	89	6—10	8	712	8	712	0
	107	11—25	18	1,926	12	1,284	33
	115	26—50	38	4,370	16	1,840	58
	99	51—100	76	7,524	24	2,376	68
	Summa	496	—	—	14,790	—	6,470
Österåker, i Åkers skeppslag af Stockholms län	49	101—250	175	8,575	36	1,764	79
	19	251—500	375	7,125	55	1,045	85
	9	501—1,000	750	6,750	93	837	88
	10	öfver 1,000	2,000	20,000	128	1,280	94
	Summa	87	—	—	42,450	—	4,926
Österåker, i Åkers skeppslag af Stockholms län	3	1—5	3	9	3	9	0
	32	6—10	8	256	8	256	0
	28	11—25	18	504	12	336	33
	35	26—50	38	1,330	16	560	58
	29	51—100	76	2,204	24	696	68
	Summa	127	—	—	4,303	—	1,857
Österåker, i Åkers skeppslag af Stockholms län	14	101—250	175	2,450	36	504	79
	7	251—500	375	2,625	55	385	85
	5	501—1,000	750	3,750	93	465	88
	1	öfver 1,000	1,542	1,542	124	124	92
	Summa	27	—	—	10,367	—	1,478

Kommunens namn.	De röstades antal.	Fyrktal enligt statistiska berättelsens gruppering.	Enligt nuvarande bestämmelser.		Enligt Herr Anders Perssons röstskala.		Procenten af rösteralets reduktion genom föreslagna röstskalan.	
			Medelfyrktal = medelröstetal.	Sammanlagda röstetal.	Medelröstetal.	Sammanlagda röstetal.		
Kimstad, i Memmings härad af Östergötlands län.	2	1—5	3	6	3	6	0	
	12	6—10	8	96	8	96	0	
	6	11—25	18	108	12	72	33	
	16	26—50	38	608	16	256	58	
	18	51—100	76	1,368	24	432	68	
	Summa	54	—	—	2,186	—	862	61
	16	101—250	175	2,800	36	576	79	
	9	251—500	375	3,375	55	495	85	
	4	öfver 1,000	1,200	4,800	120	480	90	
	Summa	29	—	—	10,975	—	1,451	87
Qvillinge, i Bråbo härad af Östergötlands län	16	1—5	3	48	3	48	0	
	36	6—10	8	288	8	288	0	
	18	11—25	18	324	12	216	33	
	18	26—50	38	684	16	288	58	
	14	51—100	76	1,064	24	336	68	
	Summa	102	—	—	2,408	—	1,176	51
	18	101—250	175	3,150	36	648	79	
	7	251—500	375	2,625	55	385	85	
	8	501—1,000	750	6,000	93	744	88	
	2	öfver 1,000	1,500	3,000	123	246	92	
Summa	35	—	—	14,775	—	2,023	86	

I anseende dertill, att enligt den statistiska berättelsen de röstegande äro indelade i särskilda förmögenhetsgrupper, hafva dessa beräkningar måst grundas på medeltalet af det fyrktal, som inom hvarje sådan grupp belöpt på hvarje röstegande derinom. De kunna i följd deraf ej vara fullt exakta, men i allt fall torde af dem framgå, att å ena sidan en högst väsendtlig reduktion af rösträtten skulle genom detta förslag komma att drabba den grupp röstegande, som har ett fyrktal af hundra eller derutöfver, under det

att å andra sidan den inskränkning i rösträtten, som skulle af förslaget för öfrige röstegande föranledas, vore proportionsvis mindre afsevärd.

Hvad sedermera angår Herr Åsklöfs röstskala, så inhemtas deraf, att någon nedsättning i rösträtten icke skulle ega rum förr än densamma efter nuvarande grunder uppgått till 100 röster, men att derefter röstbegränsningen skulle blifva så högst betydlig, att 1,999 fyrk skulle motsvara allenast 375 röster och härefter skalan avslutas med ett maximum af 400 röster.

Häraf är, enligt Utskottets tanke, uppenbart, att antagandet vare sig af den ena eller andra af dessa röstskalor skulle hafva till oundviklig följd, att egare af större jordegendom blefve af kommunens öfrige röstberättigade ledamöter långt mera beroende, än som vore med rättvisa öfverensstämmande och tillräddigt

Vid sådant förhållande torde i afseende på dessa röstskalor jemväl ega i någon mån tillämplighet den anmärkning, som vid föregående riksmöten blifvit framställd derom, att till följd af det samband, som eger rum mellan menigheternas sjelfstyrelse och representations-ordningen, en väsendtlig rubbning af grunden för den förras utöfvande skulle tillika medföra en rubbning i grundvalen för den senare och sålunda på denna utöfva en verkan af betänklig art.

En af Riksdags-ordningens viktigare bestämmelser är nemligen den karaktersskilnad, som blifvit uppdragen mellan de begge Kamrarne och som hufvudsakligen består deruti, att den *Första Kammaren* utses med valfrihet inom hela riket förmedelst dels landstingen och dels de största städernas stadsfullmäktige, hvilka valnämnder åter tillsättas af kommunens medlemmar genom omröstning *efter skattegrund*, under det *Andra Kammaren* väljes dels omedelbart eller genom elektoror, och dels af inskränkta valkretsar med valbarhet bunden inom kretsen och med tillerkännande af *lika röst åt hvarje väljande*. Denna skilnad, i hvad den är beroende på kommunala rösträtten på landet, betingas sålunda hufvudsakligen deraf, att å den större förmögenheten lemnas större inflytande vid de förhandlingar inom de särskilda kommunerna på landet, der det gäller att medelbart välja landstingsmän, hvilka, jemte andra maktpåliggande uppdrag, hafva det högst vigtiga att utse ledamöter i Riksdagens Första Kammare. Om nu genom en betydligare rubbning i nämnda rösträtt detta inflytande skulle i någon högre grad förminska, komme derigenom att för Första Kammaren äfventyras förlusten af den förmögenhetens konservatism, som i öfverensstämmelse med tvåkammerssystemets princip Riksdags-ordningen åsyftar att i denna Kammare inrymma såsom en motvigt till det mera demokratiska element, som Andra Kammaren är afsedd att i riksförsamlingen representera.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet värdsamt hemställa,

1:o) att hvad Herrar Anders Persson och Asklöf föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas.

Beträffande derefter Herr Hübinettes förslag, som afser den kommunala rösträttens begränsning af ett maximum, så har Utskottet redan förut uttalat den åsigt, att inskränkning i rösträtten uppåt synes erforderlig och att densamma lämpligast torde kunna på oförmälda väg åstadkommas.

I fråga om sättet för bestämmandet af ett röstmaximum yttrade 1868 års Lag-Utskott, att, såsom en af de viktigaste omständigheter, hvilka vid denna frågas afgörande måste tagas i betraktande, framställde sig svårigheten att finna något maximum, som vore på både de större och de mindre kommunerna lika verksamt. Denna svårighet vore lika stor, antingen man önskade ett relativt maximum, bestämdt i något visst förhållande till kommunens sammanlagda röstetal, eller ett absolut, så att man, utan afseende å sammanlagda röstetalet, fastställde ett visst antal röster såsom det högsta, hvarmed finge röstas. I båda fallen inträffade, att maximum blefve antingen för mycket inskränkande inom de mindre kommunerna eller för litet inskränkande inom de större. Den bästa utvägen till dessa begge olägenheter förekommande vore att söka i en samverkan af relativ och absolut röstbegränsning. Om man nemligen såsom regel bestämde, att maximum af röster skulle vara en viss bråkdel af kommunens hela röstetal, men tillika föreskrefve, att ingen finge rösta med mera än ett visst antal röster, så blefve följderna deraf den, att inom de mindre kommunerna verkade förstnämnda bestämmelse, inom de större åter den sistnämnda.

Denna uppfattning, som ligger till grund för nu gällande stadganden i afseende å rösträttens inskränkning i stad, anser Utskottet böra tjena till ledning vid reglering af rösträtten jemväl på landet; och utgående härifrån har Utskottet att sedermera taga i öfvervägande den lika viktiga som svårösta frågan om bestämmandet af sådana gränser för rösträtten, att det blifvande lagstadgandet derom kommer att medföra åsyftadt resultat, utan att dock föranleda till en obillig inskränkning af de förmögne kommunmedlemmarnes berättigade inflytande på afgörandet af kommunens gemensamma angelägenheter. Med ledning af de upplysningar för frågans lösning, som af statistiken i ämnet stått att inhämta, har Utskottet härvid trott sig finna det relativa maximum lämpligast böra bestämmas till en tiondedel af kommunens hela röstetal och det absoluta till 1,000 röster, motsvarande antingen 10,000 kronors inkomst af kapital eller arbete eller besittning af jordbruksfastighet till ett taxeringsvärde af 166,666 kronor 67 öre. Med denna röstbegränsning skulle t. ex. i Nora landsförsamling 496 personer,

med 1--100 röster hvardera, få behålla sitt nuvarande sammanlagda röstetal 14,790 röster, och 87 personer, hvardera med 100 röster eller derutöver få sitt nuvarande sammanlagda röstetal 42,450 röster nedsatt till 32,450 röster; i Österåkers församling skulle 127 personer af förra kategorien bibehållas vid den rösträtt, de nu med 4,303 röster utöfva, och 27 personer af senare kategorien, hvilka nu ega sammanlagdt 10,367 röster, få detta röstetal förminskadt till 9,825 röster, o. s. v.

Enär af dessa exempel, och flera sådana kunde anföras, torde vara uppenbart, att, ehuru röstminskningen egentligen drabbar de högre röstetalen, likväl af det sålunda af Utskottet framställda förslag icke är att befara någon anmärkningsvärd inverkan på Första Kammarens bildande, synas de betänkligheter, som i detta hänseende kunde mot bifall till förslaget förefinnas, icke böra tillmätas någon synnerlig vikt.

I anledning af hvad Utskottet nu haft äran anföras, får Utskottet, med föranledande af Herr Hübinettes motion, vördsamt hemställa,

2:o) att Riksdagen ville för sin del besluta, att 11 § af Kongl. Förordning om kommunalstyrelse på landet, sådan denna § blifvit ändrad genom Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal. Dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som motsvarar beviljning för tio tusen riksdalers inkomst af kapital eller arbete.»

Om detta förslag af Riksdagen bifalles torde 2 mom. af 59 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, sådant detta mom. lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, böra erhålla följande, i afseende på derutinnan förekommande hänvisningar, förändrade lydelse:

3:o) »denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag 8. 9 och 11 §§ innehålla, tillika kommunens röstlängd. I den — — — förvaras.»

Med förmälan, hurusom under senare åren gång efter annan inträffat, att majoriteten af de röstberättigade inom en kommun på kommunalstämma åstadkommit beslut om teckning af aktier i jernvägsföretag och såmedelst pålagt en vanmäktig minoritet oerhörda skattebördor, har Herr *I. Asklöf* uti

en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet remitterad motion (N:o 8) föreslagit, att, till afböjande för framtiden af dylikt ekonomiskt förtryck, Riksdagen måtte för sin del besluta, "att fråga om aktieteckning i jernväg eller dermed jemförligt företag, bindande för kommunen *betraktad såsom helhet*, ej får biand öfverläggningsämnen i kommunalstämma upptagas».

Det af motionären till stöd för förslaget åberopade förhållande, att minoriteten genom majoritetens beslut kan uti angifna hänseendet åläggas kommunalbidrag, eger rum vid alla de tillfällen, då beslut om kommunalafgifter icke är enhälligt, och torde derföre icke i förevarande fall, mer än i andra, vara med rättvisa och billighet oförenligt.

En jernvägsanläggning, afsedd att underlätta kommunikationen i den ort, en kommun tillhör, är för dennas utveckling i allmänhet gänelig, ofta till och med nödvändig. Att genom ett stadgande i det af motionären föreslagna syfte betaga landskommunen rättighet att bidraga till befordrande af ett jernvägsföretag, som utan ett sådant bidrag till äfventyrs aldrig kunde komma till stånd, anser Utskottet desto mindre vara tillrådligt, som ett så väsendtligt ingrepp i kommunens frihet och sjelfbestämningsrätt sannolikt skulle komma att medföra en eftertänklig inverkan till förlamande af kommunalandan och försvagande af intresset för kommunens angelägenheter.

Då härtill kommer, att af motionens bifallande skulle föranledas den oegentlighet, att landskommunen komme att beröfvas en befogenhet, som för stadskommunen, hvilken med motionen icke afses, skulle fortfarande bibehållas, hemställer Utskottet,

4:o) att ifrågavarande motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Uti första mom. af 83 § i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet stadgas i fråga om rösträtt i kommunens angelägenheter bland annat, att den, som eljest eger en sådan rätt, icke, derest han häftar för oguldna kommunalutskylder, må densamma utöfva.

Under erinran, att, då, synnerligast inom de kommuner, der flera uppborädsstämmor för utskylder ärligen hålles, lätt kunde inträffa, att en skattskyldig af glömska eller annan orsak komme att försumma att på bestämd tid erlägga sin kommunalskatt, det icke vore billigt, att ett sådant förbi-seende skulle för honom medföra hinder för rösträttens utöfvande, har Herr *Aug. Petersson* uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet öfverlämnad motion (N:o 72) föreslagit, att omförmälda vilkor för den kommunala rösträtten på landet måtte upphävas.

Det korrektiv mot försumlighet i kommunalskatternas gäldande, man sökt genom ifrågavarande stadgande åstadkomma, anser Utskottet icke böra

upppoffras; och då uti ifrågavarande hänseende enahanda bestämmelse gäller för kommun i stad och på landet samt följaktligen en lagförändring i föreslagna riktningen, derest den i öfrigt finnes lämplig, torde böra samtidigt för båda slagen kommuner ega rum, får Utskottet vördsamt hemställa,

5:o) att Herr August Peterssons omförmälda förslag ej måtte af Riksdagen bifallas.

I anledning deraf, att med mycken meningsskiljaktighet vid domsluten den åsigt vid domstolarne skall gjort sig gällande, att kronofogde vid indrifning af kommunalutskylder skulle hafva rättighet att, utom den honom uttryckligen tillerkända uppbördsprovision af tre procent, hos den restskyldige, derest utmätning skedde, utkräfvä jemväl särskild ersättning härför, men kronofogde syntes, i öfverensstämmelse med hvad i fråga om uttagande af kronoutskylder vore stadgad, icke vara till dylik ersättning berättigad, har Herr *Gunnar Eriksson* uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet remitterad motion (N:o 31) föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 2 mom. af 70 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, sådant detta lagrum lyder i Kongl. Kungörelsen den 29 Juni 1866, skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Vid indrifvandet af dessa medel eger kronofogden eller annan af honom dertill beordrad underexekutor icke rätt till annan kostnadsersättning härför, än att såsom uppbördsprovision hos den restskyldige uttaga tre procent af det resterande utskyldsbeloppet».

Med föranledande af de ofvan berörda stridiga meningar, som i fråga om kronofogdes rätt till ersättning för utmätning för kommunalutskylder sig yppats, och då, hvilkendera meningen än vunne tillämpning, följden deraf blefve hård och betungande, i ena fallet för en mängd obemedlade kommunmedlemmar och i det andra för länsmännen, hvilka i allmänhet finge sig uppdraget att dylik utmätning verkställa, har Riksdagen uti underdånig skrivelse den 24 Maj 1873, med anmälan att Riksdagen för sin del ansåge fjerdingmännen kunna för indrifning af sådana utskylder få af kronofogdarne anlitas, hemställt, att, derest förslaget derom blefve af Kongl. Maj:t godkänt, Kongl. Maj:t måtte utfärda kungörelse om det tillägg i stadgan angående fjerdingmän den 1 Juni 1850, som häraf föranleddes; och af Justitieombudsmannens embetsberättelse inhemtas, att denna skrivelse blifvit för ytt-randes afgifvande öfverlemnad till de komiterade, som erhållit uppdrag att upprätta förslag till reglering af landstatstjänsterna.

Då sålunda vid denna reglering förevarande ämne otvifvelaktigt torde komma under öfvervägande, samt vid sådant förhållande icke synes vara

lämpligt eller af sakens vikt påkalladt att för närvarande deråt meddela någon särskild pröfning, har Utskottet trots sig böra hemställa,

6:o) att Herr Gunnar Erikssons föreliggande motion icke må till någon åtgärd å Riksdagens sida föränleda.

Härefter har Utskottet att, enligt erhållen remiss, afgifva yttrande öfver Herr A. Philipssons i Andra Kammaren väckta motion (N:o 17), åsyftande förändring af den uti 40 § 1 mom. i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i stad förekommande bestämmelse, att stadsfullmäktige icke må ärende företaga eller deri besluta, der icke minst *tre fjerdedelar* af ledamöternas hela antal äro tillstädes. I detta afseende har motionären åberopat, att berörda bestämmelse, enligt hvad erfarenheten ådagalagt, ofta verkat hämnande för kommunalangelägenheternas ändamålsenliga handhafvande. I de större städerna, hvarest fullmäktiges antal utgjorde fyratio eller femtio, eller, såsom förhållandet vore i Göteborg, femtiosju, hade det nemligen visat sig, i synnerhet under sommartiden, att det understundom varit omöjligt att åstadkomma ett sammanträde, enär så många personer befunnits vara bortresta, att det författningsenliga minimiantalet ledamöter icke kunnat med kallelse anträffas. Hittills hade väl inga större olägenheter häraf försports, men vid öfvervägande deraf att den kommunala sjelfstyrelsen vunne allt större utsträckning och, i följd af föreskrifterna uti de af Kongl. Maj:t under loppet af sistlidet år utfärdade författningar om byggnadsväsendet, brandväsendet och helsovården redan nu i väsendtlig mån utvidgats, vore det icke välbetänkt att låta ett förhållande fortfara, som måste verka menligt på ärendenas gång. Härtill komme än vidare, att stadgandena i Kongl. Förordningen om försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 18 September 1874 ovilkorligen påfordrade, att stadsfullmäktige årligen skulle sammanträda under Juli eller Augusti månad, men att detta sannolikt i åtskilliga städer skulle blifva omöjligt att åstadkomma. Då det emellertid icke kunde vara lämpligt, att lagstiftningen sjelf försvårade efterlefnaden af de föreskrifter, den meddelat, så har motionären föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 40 § 1 mom. i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 Mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller deri besluta, så vida icke flera än hälften af dem äro tillstädes».

Enligt gällande författningar ega, på sätt motionären anmärkt, i Stockholm stadsfullmäktige och på landet kommunalfullmäktige, der sådana finnas, att i kommunala angelägenheter fatta beslut, de förre om hälften af dem är tillstädes och de senare om flera än hälften af dem äro närvarande.

Någon olägenhet häraf har icke försports. Den fara af förslaget, som tilläfvventyrs vore att frukta deraf, att stadskommunens beslutanderätt kunde i vissa fall komma att utöfvas af ett fåtal personer, skulle företrädesvis gälla de mindre städerna, hvarest fullmäktiges antal är jemförelsevis ringa, men just i dessa städer skulle af förslaget föranledas allenast en obetydlig minskning i det antal fullmäktige, som enligt nu gällande lag eger fatta beslut. Då härtill kommer, att, i öfverensstämmelse med hvad motionären framhållit, ett trängande praktiskt behof påkallar bifall till motionen, får Utskottet i anledning af densamma vördsamt hemställa,

7:o) att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 40 § 1 mom. i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 Mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

»Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller deri besluta, så vida icke mer än hälften af ledamöternas hela antal är tillstädes».

Under åberopande bland annat af det förhållande, att Kalmar läns landsting år 1864 hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning derom, att Öland måtte få utgöra ett särskildt landstingsområde, men att denna framställning icke blifvit af Kongl. Maj:t bifallen, emedan antalet landstingsmän för denna ö uppginge till endast tio, har Herr *A. P. Danielsson* uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet remitterad motion (N:o 62) yrkat, att 3 § i Kongl. Förordningen om landsting den 21 Mars 1862 måtte erhålla ett tillägg af följande innehåll:

«När ön Öland till följd af sitt läge kommer, på framställning derom, att blifva ett särskildt landsting, må landstingsmännen på Öland väljas såhunda:

att stad med 500 innevånare eller derunder utser 1 landstingsman, med öfver 500 till och med 1,000 innevånare 2 landstingsmän; med öfver 1,000 till och med 2,000 4 landstingsmän o. s. v.

att hvarje härad eller tingslag med 2,000 innevånare utser 1 landstingsman; med öfver 2,000 till och med 4,000 2 landstingsmän, med öfver 4,000 till och med 8,000 4 landstingsmän o. s. v. efter samma beräkning för öfverskjutande folkmängd.»

Landstingsinstitutionen torde afse bland annat, att genom sammanlutning af flera kommuner landstingen måtte med den styrka, som förenade krafter förläna, kunna verksamt bidra till afhjelpandet företrädesvis af de behof, hvilka, af mera allmän natur, taga i anspråk sådana större uppoffringar, till hvilka den mindre samhälligheten kan anses sakna benägenhet

eller förmåga; och då vid sådant förhållande Öland, som har en folkmängd af allenast omkring 38,000 innevånare, icke lämpligen torde kunna bilda särskildt landstingsområde samt en undantagslag för ett fall, som sålunda sannolikt icke kommer att inträffa, icke synes böra stiftas, får Utskottet hemställa:

8:o) att Herr Danielssons omförmälda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 Februari 1875.

På Utskottets vägnar;

ERIC SPARRE.

Reservationer:

af Herr *von Gegerfelt*: mot 2:dra punkten, så vidt derigenom den kommunala rösträttens begränsning genom ett absolut maximum blifvit förordad;

af Herr Greive *J. O. Mörner*: "Då jag icke nu, mera än vid föregående riksdagar, kan anse förändring i den kommunala rösträtten nödvändig, får jag för min del vördsamt hemställa, att Lag-Utskottets förslag härom måtte afslås".

af Herr *Friherre Wrede*, som instämt med Herr Greive Mörner;

af Herr *Ribbing*:

a) mot motiveringen i 1:sta och 2:dra punkterna;

b) mot motiveringen i 4:de punkten, för så vida i densamma för afslag anföres annat skäl, än det af olämpligheten i stadgande af den föreslagna inskränknigen i beslutanderätt, endast för landet, ej tillika för städerna;

c) emot 5:te punkten;

af Herr *Friherre von Platen*, som icke kunnat biträda Utskottets beslut

med afseende å fastställandet af något absolut röstmaximum och ej ansett bestämmandet af något relativt sådant böra ifrågakomma i vidsträcktare mån än möjligen till eu femtedel af kommunens hela rösträtt;

af Herr Grefve *Horn*: "Den grundsatsen måste vara absolut riktigast, att, i den mån hvar och en uti en kommun eger intresse att bevaka och försvara, i samma mån bör han utöfva inflytande på kommunens beslut, eller med andra ord i samma mån bör han utöfva rösträtt inom kommunen. Denna grundsats uttalas äfven uti den 11 § af kommunalstadgan för landet. Flera ord hade derföre icke heller behöft spillas i anledning af föreliggande motionen, om man velat helt och hållet qväfva densamma.

Nu emellertid har rösträtten å allmänna rådstugan i städerna blifvit inskränkt med ett relativt och ett absolut maximum, och ehuru rösträtten i städerna icke inverkar på annat än valförhållanden, utom i de få städer, der stadsfullmäktige icke finnas, må detta dock vara en i visst afseende giltig anledning dertill, att rösträtten äfven på landet i någon mån modifieras. Ett annat billighetsskäl till sådan likställighet må äfven sökas uti det öfverklagade förhållande att — hvad som kan inträffa i några och femtio kommuner inom riket — en enda person eller ett bolag kan genom sitt öfvervägande röstetal afgöra dessa kommuners beslut.

En graderad skala för rösträtten, sådan som uti Herr Anders Perssons motion blifvit föreslagen, är enligt min åsigt orättvis och olämplig samt skulle, om den vunnit pluralitet, sätta alltför mycken magt i händerna på dem, hvilka hade rösträtt för till och med 100 fyrkar, och nedtrycka dem, som egde ett dyrbarare intresse att bevaka.

I likhet med hvad Lag-Utskottet förut vid annan riksdag beslutat, har Utskottet äfven nu förordat ett relativt maximum till $\frac{1}{10}$ utaf kommunens hela röstetal, men tillika föreslagit att i hvad fall som helst ingen finge rösta för mer än 1,000 fyrkar. Deri synes mig en stor våda ligga för den, som inom en kommun har ett stort intresse att bevaka. Om förslaget godkändes, blefve följden den, att, så snart en vigtig beskattningsfråga komme inom kommunen å bane, den större kommunintressenten vid konflikten i allmänhet finge vika för pluraliteten, ty af $\frac{1}{10}$ delar af kommunens röster, kunde lätteligen flertalet värfvas för en åsigt, motsatt den större kommunintressentens. Ännu större blefve missförhållandet i sådana större kommuner såsom Fässberg inom Askims härad (sid. 64 i valstatistiken) der af 55,847 fyrkar en eger röstetal för 20,129 fyrkar. I denna kommun blefve denne kommunmedlem, som eger mera än $\frac{1}{3}$ af hela kommunens beskattningsbara egendom, reducerad till ett röstetal af 1,000 fyrkar och finge såhunda en rösträtt, motsvarande ej fullt en trettondel af hela kommunens. Uti en sådan kommun kunde några röstegande, som hade mindre intresse att bevaka, af småsinne verka hinderligt för mången välgörande anordning

inom kommunen. Detta vore enligt min åsigt i yttersta grad vådligt både uti enskildt och allmänt intresse. Röstetalet skulle nedsättas genom omfördälda relativa maximum för 2,129 röstegande och genom det föreslagna absoluta maximum för 1,012 personer.

Jag vill mot den ofvan först uttalade principen, att rösträtten bör stå i lika förhållande till det materiela intresset inom kommunen, afvika endast så långt, att, för undvikande för framtiden af någon *giltig* anledning till motion om vidare förändring af lagarne om rösträtten inom kommunen, en kommunmedlem, som kunde ensamt med sitt röstetal afgöra kommunens beslut, icke tillåtes utöfva rösträtten så, att han vore i tillfälle öfverrösta kommunens alla öfriga medlemmar. Derföre har jag i Utskottet ansett mig böra föreslå, att icke någon finge å kommunalstämma utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarade mot hälften af återstående röstetalet inom kommunen. Derigenom reducerades hans rösträtt till en tredjedel mot samtliga öfriga kommunalmedlemmarnes sammanslagna röstetal. Väl finnas några kommuner såsom Bollnäs (sid. 48 i valstatistiken) och ett fåtal andra, som hafva endast få röstegande medlemmar, nemligen den förra endast 5 och de öfriga 9, 10, 12, 13 eller 15 medlemmar, och i hvilka kommuner man kunde tänka sig, att en sammanrotning af detta fåtal lätteligen kunde ega rum mot den största intressenten; men som i dessa kommuner det är antagligt, att några af de mindre röstegande äro antingen såsom egendomsförvaltare eller arrendatorer i mer eller mindre mån beroende af den förre, vore det knappast tänkbart, att någon egentlig våda i dessa fall skulle uppkomma. Emellertid kunde vid den sålunda föreslagna reduktionen af rösträtten hända, att någon annan kommunalmedlem finge flera röster än den största intressenten, t. ex. om en kommun hade ett fyrktal af 10,000 fyrkar, deraf A. hade 7,000, B. 1,600, C. 1,000 och D. 400. Vid föreslagna reduktionen, enär A. hade 7,000 mot de öfrigas sammanlagda fyrktal 3,000, finge A. 1,500, B. 1,600, C. 1,000 och D. 400. Till förekommande af en sådan obillighet har jag trött, att ytterligare stadganden böra gifvas i sådan riktning, att B:s rösträtt nedsattes till lika röstetal med A:s. Derigenom blefve rösträtten bestämd sålunda, att A. finge 1,500, B. 1,500, C. 1,000 och D. 400. Äfven har jag ansett lämpligt, att bråktal af röst icke finge beräknas. Denna föreslagna nedsättning i röstberäkningen skulle inverka på 200 af rikets 2,354 landtkommuner.

I enlighet med anförda grunder har jag föreslagit följande lydelse af 11 § uti gällande kommunalstadga för landet:

“Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon kunna vid kommunalstämma utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot hälften af återstående röstetalet inom kommunen.

Skulle ändock i detta fall hända, att annan röstegande komme att innehafva högre röstetal än den, för hvilken röstberäkningen blifvit sålunda nedsatt, vare den förra icke berättigad att utöfva rösträtt för större antal röster än den senare.

Vid en sådan delning af röstetalet må bråktal af röst icke beräknas;“ af Herr *Ehrenborg*, som ansett utlåtandet i 4:de punkten hafva bort erhålla följande lydelse:

“Med — — — — upptagas.

I likhet med 1872 års Lag-Utskott, som med anledning af en då i samma syfte väckt motion tillstyrkte en underdånig skrifvelse i ämnet, måste Utskottet erkänna, att frågor om bedrifvandet för kommunens räkning af jernvägs- eller andra industriföretag svårigen kunna räknas till de hushållningsärenden, som böra tillhöra kommunens befogenhet, liksom ock att den kommunala sjelfbestämmningsrätten, långt ifrån att minskas, fastmer skulle vinna ökad styrka, derigenom att kommunens kompetens blefve af lagen mera oförtydligt utstakad. De svårigheter, som emellertid uppstått vid hvarje försök till sådant utstakande, vare sig genom att uppräknas de till kommunens behandling hörande angelägenheter eller, på sätt motionären föreslagit, genom negativa bestämmelser, hafva jemte andra skäl föranledt Riksdagen att nyligen gång efter annan och med föga menings-skiljaktighet afslå de motioner, som uti ifrågavarande hänseende afgifvits. Under sådant förhållande har Utskottet så mycket mindre funnit anledning att om de kommunala hushållningsärendenas närmare begränsande nu göra hos Riksdagen någon framställning, som favan af förtryck inom kommunerna från de industriella intressenas sida bör, i händelse af Riksdagens bifall till Utskottets i andra punkten gjorda hemställan angående röstbegränsning, blifva i ej ringa mån minskad. Slutligen förefinnes ock mot motionens tillstyrkande ett afgörande formellt hinder deruti, att densamma afser endast kommunallagen för landet. Uppenbart vore det nemligen alldeles olämpligt att i den kommunala befogenheten göra en begränsning blott för landtkommunerna, under det att kommunallagen för städerna lemnades i motsvarande del oförändrad. Utskottet får alltså hemställa,

att Herr Asklöfs ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas;“

af Herr *Nils Petersson*: mot en del af motiveringen i 1:sta punkten;

af Herr *Anders Persson*: ”Genom det förslag, Utskottet framlagt till begränsning af den kommunala rösträtten på landet, tror jag för min del icke det ändamål man dermed åsyftat vinnes; ity att den ringa begränsning Utskottet föreslagit icke inom många kommuner kommer att utöfva ringaste verkan.

Hvad jag genom mitt förslag, i min af Utskottet åberopade motion, åsyftat, är att låta såväl förmögenheten som den lefvande varelsen, människan, få gemensamt utöfva inflytande på så sätt, att icke den senare skulle helt och hållet undertryckas af de förstnämnda. Utgår man från denna åsigt, tror jag knappast annat medel förefinnes än att genom en graderad röstskala fastställa den erforderliga lagen.

Talet om godtycklighet i fråga om graderade röstskalor, vet jag knappast om det förtjenar afseende; ty att godtycklighet i kommunallagen redan nu förefinnes medgifver Utskottet, och att denna godtycklighet kommer fortfarande att existera ifall Utskottets förslag blifver lag, då t. ex. af tvänne röstegande, hvaraf den ene nu har 36,000 röster och den andre 1,000, den förstnämde, oaktadt han således betalar 36 gånger så stor skatt till kommunen som den senare, likväl icke i somliga fall får större inflytande än denne, lärer väl ingen vilja förneka. Men det finnes äfven något annat i vår kommunallag, som nu de facto existerar och som jag svårigen kan benämna annat än godtycklighet, nemligen rättigheten för en enda person eller ett ringa fåtal att beskatta hundradetals andra individer inom kommunen och för ändamål som kunna vara utan ringaste intresse för dessa hundradetal; och detta beklagliga förhållande förmår jag ej inse att Utskottet genom sitt föreliggande förslag lyckats afhjelpa.

Då man emellertid inom Utskottet ansett den röstskala, jag i nämnde min motion framlagt, alltför starkt fallande derigenom att endast en röst skulle beräknas för hvarje 100:de fyrk utöfver 1,000, framställdes inom Utskottet ett annat förslag, hvilket jag biträdt och som jag härmed anhåller få framlägga som min reservation, i det jag föreslår att Riksdagen för sin del beslutar det § 11 i Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 21 Mars 1862, sådan denna § blifvit ändrad genom Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, angående kommunalstyrelse å landet, måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Röstvärdet skall beräknas efter det enhvar röstegande åsatta fyrktal, enligt nedanstående röstskala:

1 fyrk	1 röst.
2 ”	2 ”
o. s. v. en röst för hvarje fyrk t. o. m. 10.	
från 10 t. o. m. 15 fyrkar	11 röster.
” 15 ” 20 ”	12 ”
o. s. v. en röst för hvarje femte fyrk t. o. m. 100.	
100 fyrkar	28 röster.
från 100 t. o. m. 110 fyrkar	29 ”
” 110 ” 120 ”	30 ”
o. s. v. en röst för hvarje 10:de fyrk t. o. m. 1,000.	

1,000 fyrkar	118	röster.
från 1,000 t. o. m. 1,020 fyrkar	119	„
„ 1,020 „ 1,040 „	120	„
o. s. v. en röst för hvarje 20:de fyrk t. o. m. 2,000.		
2,000 fyrkar	170	röster.
från 2,000 t. o. m. 2,030 fyrkar	171	„
„ 2,030 „ 2,060 „	172	„
o. s. v. en röst för hvarje 30:de fyrk t. o. m. 3,000.		
3,000 fyrkar	204	röster.
från 3,000 t. o. m. 3,040 fyrkar	205	„
„ 3,040 „ 3,080 „	206	„
o. s. v. en röst för hvarje 40:de fyrk t. o. m. 4,000.		
4,000 fyrkar	229	röster.
från 4,000 t. o. m. 4,050 fyrkar	230	„
„ 4,050 „ 4,100 „	231	„
o. s. v. en röst för hvarje 50:de fyrk t. o. m. 5,000.		
5,000 fyrkar	249	röster.
från 5,000 t. o. m. 5,060 fyrkar	250	„
„ 5,060 „ 5,120 „	251	„
o. s. v. en röst för hvarje 60:de fyrk t. o. m. 6,000.		
6,000 fyrkar	266	röster.
från 6,000 t. o. m. 6,070 fyrkar	267	„
„ 6,070 „ 6,140 „	268	„
o. s. v. en röst för hvarje 70:de fyrk t. o. m. 7,000.		
7,000 fyrkar	281	„
från 7,000 t. o. m. 7,080 fyrkar	282	„
„ 7,080 „ 7,160 „	283	„
o. s. v. en röst för hvarje 80:de fyrk t. o. m. 8,000.		
8,000 fyrkar	294	röster.
från 8,000 t. o. m. 8,090 fyrkar	295	„
„ 8,090 „ 8,180 „	296	„
o. s. v. en röst för hvarje 90:de fyrk t. o. m. 9,000.		
9,000 fyrkar	306	röster.
öfver 9,000 fyrkar en röst för hvarje 100:de fyrk.“		

Derjemte hafva Herrar *Caspersson* och *Holmberg* begärt få antecknadt, att de icke inom Utskottet öfvervarit behandlingen af frågan om den kommunala rösträtten.